

Norra Solberga kyrkogård

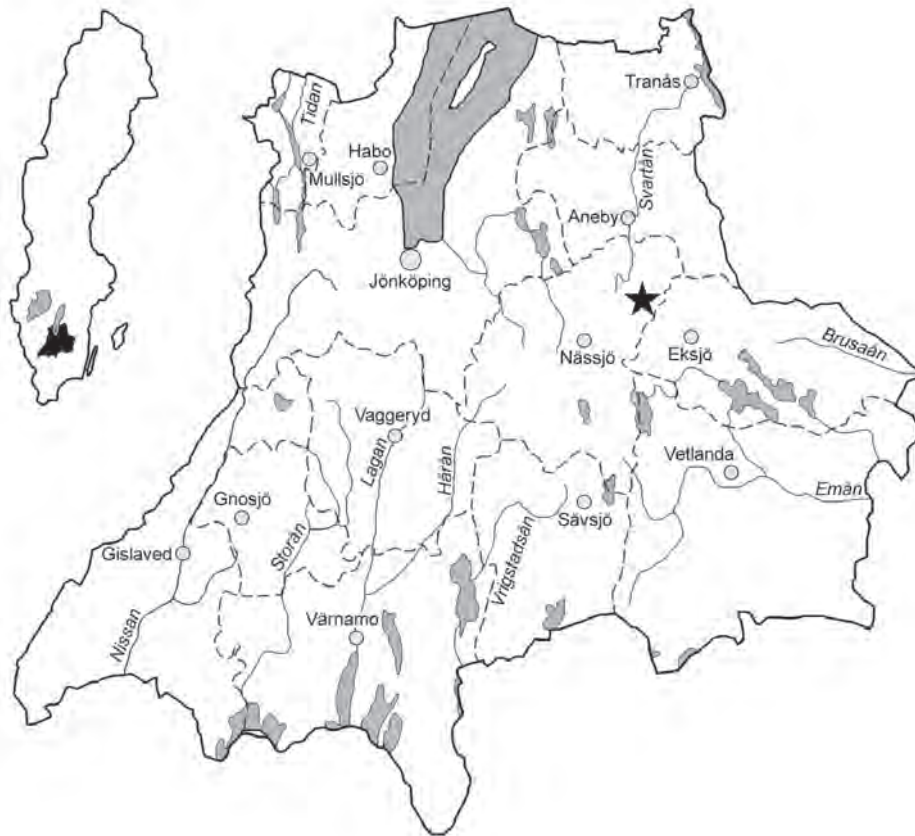

Kulturhistorisk gravinventering och
förslag till bevarandeplan

*Norra Solberga socken i Nässjö kommun,
Jönköpings län, Linköpings stift*

Norra Solberga kyrkogård

Kulturhistorisk inventering
och förslag till bevarandeplan

Rapport och foto: Anders Franzén, Margareta Olsson
Grafisk mall: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

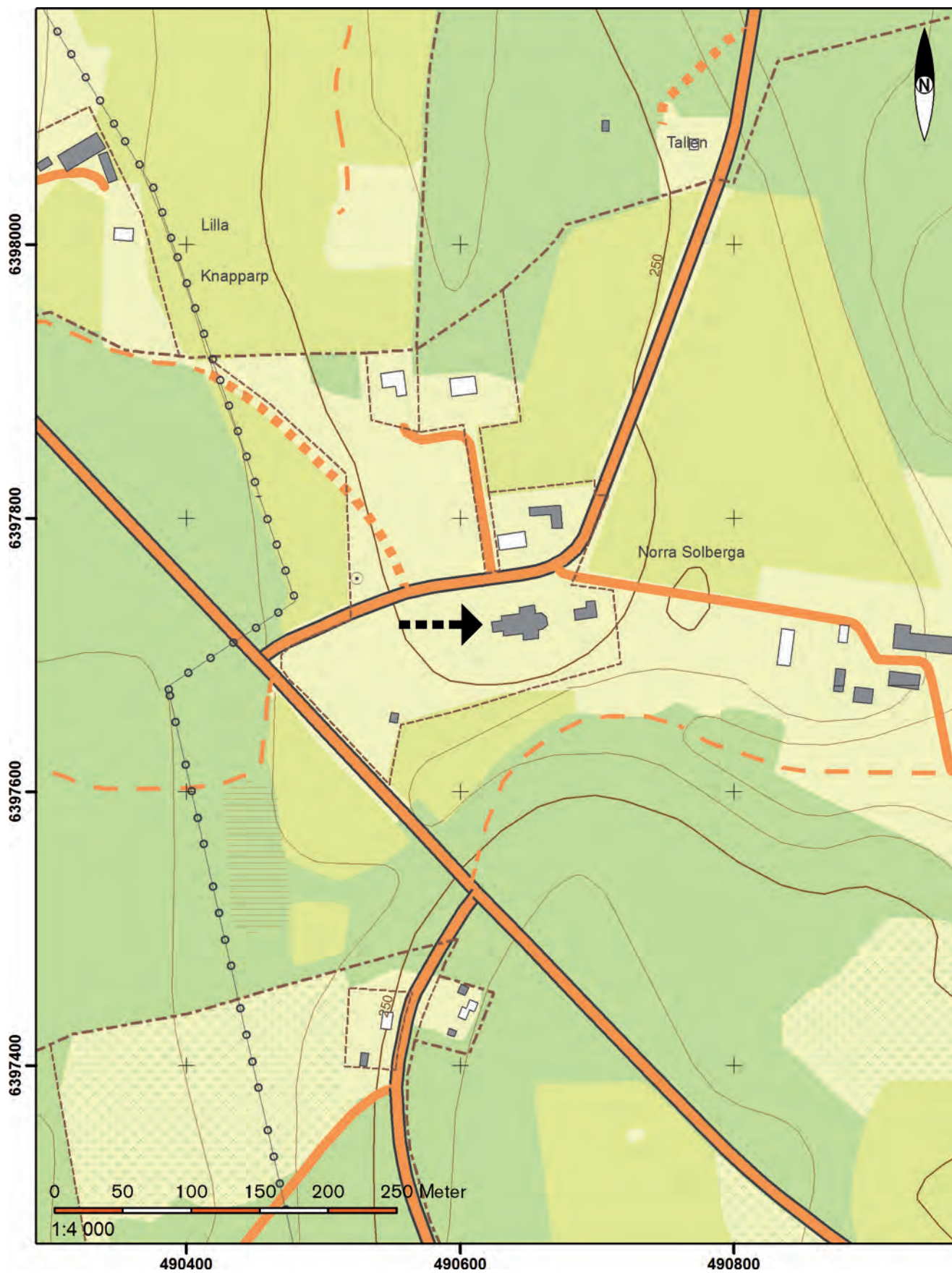
Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2017

Innehåll

Inledning.....	5
Allmän kyrkogårdshistorik	6
Lagstiftning.....	8
Allmänna skötselråd.....	10
Norra Solberga kyrkogård.....	11
Beskrivning av kyrkogården idag	15
Beskrivning av gravkvarter	18
Kvarter A.....	18
Kvarter B, D, G.....	18
Kvarter C.....	19
Kvarter E och H.....	20
Kvarter F och S.....	20
Kvarter I, RA, RB.....	21
Kvarter J, K, L.....	22
Utvidgningen väster om gången mot gravkapellet.....	23
Nya kyrkogården.....	23
Sammanfattande kulturhistorisk karakterisering.....	24
Referenser.....	26
Administrativa uppgifter.....	27
Gravkartor.....	27
Urval kulturhistoriskt värdefulla gravar.....	31

Utdrag ur digitala fastighetskartan.

Inledning

På uppdrag av Södra Vedbo pastorat har Jönköpings läns museum tagit fram ett förslag till bevarandeplan för Norra Solberga kyrkogård. Fältarbetet har genomförts under vårvintern 2017. Resultatet har diskuterats med uppdragsgivaren under sommaren och rapporten har sammanställts under våren 2017.

Kyrkogårdar utgör en viktig del av landets kulturarv. Deras kulturvärden skyddas av Kulturmiljölagen. Kulturhistoriskt värdefulla gravar skyddas också av Begravningslagen. Det åligger Svenska kyrkan att förvalta detta kulturarv med hänsyn till dess värden. Därför är det angeläget att kartlägga vari värdena består. En viktig del av värdena på kyrkogårdar ligger i äldre gravar och deras utsmyckning.

En bevarandeplan är ett kunskapsunderlag som är tänkt att vara vägledande vid prioriteringar, vård, underhåll och förändringar på kyrkogårdarna. Planen skall även kunna fungera som beslutsunderlag för länsstyrelse och stift vid handläggning av tillstånds- och bidragsärenden.

Kyrkorna i pastoratet är inventerade och karakteriserade omkring 2006 och upplysningar finns tillgängliga på Bebyggelseregistret via Riksantikvarieämbetets hemsida (<http://www.bebyggelseregistret.raa.se>).

Inventeringens uppläggning

Föreliggande rapport omfattar en historik över kyrkogården, beskrivning samt fotografier av de olika kvarteren och deras kulturhistoriskt värdefulla gravar. Arbetet har varit uppdelat i en fältedel med inventering och fotografering samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gått igenom har varit kyrkoarkiv på Landsarkivet i Vadstena, Länsstyrelsen i Jönköpings läns arkiv, Antikvarisk-topografiska arkivet i Stockholm (kopior hos länsstyrelsen) samt Jönköpings läns museums arkiv. Utöver arkiv har uppgifter hämtats från aktuell litteratur däribland hembygdslitteratur. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i begravningsplatsens historia. Pastoratet och läns museet har rätt att fritt bruka fotografierna. För kyrkogården har en sammanfattande kulturhistorisk bedömning gjorts där de kulturhistoriska värdena lyfts fram.

Den kulturhistoriska bedömningen av kyrkogården har gjorts i samarbete med Länsstyrelsen i Jönköpings län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan hela tiden föremål för omvärderingar. Vid bedömningen tas hänsyn till dels varje enskild begravningsplats egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och övriga landet. Den övergripande kulturhistoriska bedömningen nämner i de flesta fall inte enskilda gravstenar, utan beskriver värden och karaktärsdrag i stort. Inför

Norra Solberga kyrka och kyrkogård. Foto Jonas Haas 2006.

planerade förändringar eller större underhållsåtgärder skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Utifrån den kulturhistoriska värderingen och karakteriseringen tas beslut om vilka åtgärder som är berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

Rapporten avslutas med själva inventeringen av kulturhistoriskt värdefulla gravplatser, vilken är avsedd att fungera som en bevarandeplan. Dessa redovisas i tabellform med text och fotografier samt på gravkarta. De kulturhistoriskt värdefulla gravarna är kategoriserade i två grupper: *I. Mycket värdefulla* (som skall bevaras på plats) och *II. Värdefulla* (som bör bevaras eller återanvändas på plats eller förvaras på annan del av begravningsplatsen beroende på vari värdet består).

Fältarbete och rapport har utförts av antikvarierna Anders Franzén och Margareta Olsson vid Jönköpings läns museum under 2017. Urvalet av kulturhistoriskt värdefulla gravar har diskuterats med pastoratets förvaltning och förtroendevalda.

Allmän kyrkogårdshistorik

I stort sett alla våra landsortskyrkogårdar är jämnåriga med den första kyrkan på platsen, i de flesta fall medeltida. Efter flera hundra år av obruten kontinuitet är de också ännu i bruk. Från medeltidens kyrkogårdar finns dock väldigt litet bevarat. De viktigaste förändringarna som kristendomen införde gällande våra begravnings seder är att platsen för begravingarna skulle vara vigd och inhägnad. Den medeltida inhägnaden kunde bestå av en stenmur men vanligare var att den var uppförd av timmer, bogårdsbalken, ibland manshög. Till den typiska bilden av en medeltida inhägnad kyrkogård hör även stigluckan som både hade en symbolisk som praktisk funktion som port till den vigda jorden.

Den medeltida kyrkogården saknade ett tydligt system med gångar och kvarter. Man fortsatte dock den förkristna sedvänjan att gravsätta folk efter deras gårds- eller bytillhörighet, antingen i smala tegar eller i kvartersliknande grupper. Till ovanligheterna hörde att man satte en vård över graven, som istället endast markerades av en jordhög. Om en vård sattes upp var den av trä, undantagsvis av sten eller smide. Det var också vanligt att man använde sig av kyrkogården på ett nyttobetonat sätt, nämligen som betesmark. Det ingick troligen i många klockares löneförmåner att ha sina djur betandes på kyrkogården.

Den medeltida kyrkogårdens utformning levde kvar väldigt länge, och påminde mest om en äng med små gravkullar och enstaka spridda vårdar. I stort sett börjar förnyelsen under tidigt 1800-tal, men ännu vid sekelskiftet 1900 har många landsortskyrkogårdar kvar den typiskt medeltida ängskaraktären. Förnyelsen börjar i städerna, genom att gravsättningar på stadskyrkogårdarna förbjuds av hygieniska skäl. Enligt en kunglig förordning från 1815 måste

begravningar innanför stadskärnan upphöra och begravningsplatser – utan andra kyrkobyggnader än t ex gravkapell – anläggas utanför stadsbebyggt område. Vidare skulle staten genom Överintendentsämbetet ansvara för att de blev prydligt och hälsosamt anlagda.

Runt om i landet anläggs begravningsplatser precis utanför stadskärnorna under de första decennierna av 1800-talet. De anläggs med symmetriska gångsystem och kvartersindelningar, trädplanteringar för att förbättra luftkvaliteten och stenmurar med smidesgrindar. I de arkitektoniskt anlagda begravningsplatserna exponerades vissa gravar tydligare än andra. Att begravas utifrån vilken gård eller by man hörde till ersattes nu av så kallade köpegravar och allmänna gravar. Detta var en social indelning där de som ville och hade förmåga att köpa sin gravplats både fick en större sådan för hela sin familj och en bättre placering utmed gångar eller nära entréerna. Köpegravarna anlades med grusbäddar och stenramar och senare även häckomgärdningar. Andra begravdes kostnadsfritt utmed den allmänna linjen där man gravsattes i en kronologisk ordning, tätt intill den som hade begravts före och oberoende om ens man eller hustru eller övrig familj låg på annan plats. Gravvårdarna var oftast mycket små och oansenliga.

Trädkransen introduceras först på städernas begravningsplatser men når under 1800-talets slut även allt fler landsortskyrkogårdar. Då introduceras också de typiska sorgeträden med hängande växtsätt. I början av 1900-talet planläggs även kyrkogårdarna på landsorten i kvarter med symmetriskt lagda gångar, grusbäddar på gravarna och välklippta häckar eller stenramar runt om. Indelningen av kyrkogården mellan köpegravsområde och allmänt område speglar ett socialt uppdelat samhälle. Företeelsen levde kvar till in på mitten av 1900-talet (upphörde officiellt 1964) och ersattes då av kvarter med gravar i långa rader längs med rygghäckar. Samtidigt började man av rationella skäl ta bort stenramar, häckomgärdningar och grusbäddar för att ersätta det med gräsmattor. Den sociala utjämningen av ståndssamhället avspeglas på kyrkogårdarna genom allt mer enhetliga gravvårdar utan titlar, oftast utförda i det liggande formatet 60x80 cm.

Från och med 1980-talet blir gravvårdarna återigen mer individualiserade. Idag ser vi en mångfald olika former på gravstenar från liggande naturstenar till mer fantasifullt utformade vårdar. Den ökade individualiseringen under 1900-talets slut speglas också genom de många olika begravningsformer som idag erbjuds. Förutom kistbegravning och urngravar med personliga vårdar, erbjuds också minneslundar för askor som grävs ner anonymt utan plats för namn men med gemensam plats för blommor, askgravlundar med en ofta konstnärligt utformad gemensam plats för namn och smyckning, kistminneslundar där kistor begravs anonymt och utan plats för namn, samt kistgravlundar där kistor begravs anonymt men där det finns en gemensam plats för namn och utsmyckning.

Den förindustriella kyrkogården var en ängsmark med endast få vårdar av beständigt material. Här har karaktären blivit bevarad på Ornunga gamla kyrkogård.

En av Sveriges få bevarade kyrkogårdsbalkar finns i Brandstorp.

På 1920-talet började en ny typ av begravningsplats att anläggas, nämligen skogskyrkogården. En av de tidigaste i landet var skogskyrkogården i Skillingaryd från 1922. Dessa präglas av friväxande och naturligt förekommande träd, såsom gran, tall och björk. Endast sällan eller i begränsad omfattning används planterade och kultiverade träd.

Lagstiftning

Kulturvärden på kyrkogårdar skyddas såväl i Kulturmiljölagen som Begravningslagen. Här nedan följer utdrag som har bäring på förvaltningen av kyrkogårdarnas kulturvärden.

Kulturmiljölag (1988:950)

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön.

Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas.

Bestämmelserna i denna lag syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer.

4 kap. Kyrkliga kulturminnen

1 § Kulturhistoriska värden i kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser är skyddade enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Begravningsplatser

11 § I vården av en begravningsplats skall dess betydelse som en del av vår kulturmiljö beaktas. Begravningsplatserna skall vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas eller förvanskas.

12 § Begravningsplatser enligt detta kapitel är sådana områden eller utrymmen som avses i 1 kap. 1 § begravningslagen (1990:1144). Bestämmelserna om begravningsplatser omfattar också sådana byggnader på begravningsplatsen som inte är kyrkobyggnader samt fasta anordningar såsom murar och portaler. Lag (1990:1146).

13 § I fråga om en begravningsplats som anlagts före utgången av år 1939 krävs tillstånd av länsstyrelsen

1. för att utvidga eller på något annat sätt väsentligt ändra begravningsplatsen,

2. för att där uppföra någon ny byggnad eller fast anordning eller riva eller väsentligt ändra befintlig byggnad eller fast anordning. Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäligen med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen skall utföras samt den dokumentation som behövs. Lag (1999:304).

Ersättning till Svenska kyrkan

16 § Svenska kyrkan har rätt till viss ersättning av staten för kulturhistoriskt motiverade kostnader i samband med vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena.

Svenska kyrkan beslutar om fördelning av ersättningen mellan stiftet. Stiftet beslutar om fördelning inom sitt område.

Riksantikvarieämbetet skall ges tillfälle att yttra sig över fördelningen i landet. Länsstyrelsen skall ges tillfälle att yttra sig över fördelningen i länet. Lag (1999:304).

Väsentliga förändringar kan innebära till exempel ändring av omgärdning, trädplanteringar, större omplaneringar av gravkvarter, ändringar i gångsystem och dess beläggning, nya belysningsinstallationer.

Begravningslag (1990:1144)

7 kap. Gravrätt

Gravanordningar m.m.

25 § Gravplatsen får förses med gravanordning, om det inte strider mot vad som är avsett att gälla för den del av begravningsplatsen där gravplatsen är belägen.

26 § Gravrättsinnehavaren bestämmer gravanordningens utseende och beskaffenhet. Detsamma gäller gravplatsens utsmyckning och ordnande i övrigt. Upplåtaren får dock besluta de begränsningar i gravrättsinnehavarens bestämmanderätt som är nödvändiga för att tillgodose en god gravkultur.

Gravrättens upphörande

37 § Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av något annat skäl bör bevaras för framtiden, ska upplåtaren om möjligt lämna kvar den på gravplatsen.

Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, ska den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats. Ytterligare föreskrifter om hänsynen till kulturmiljöarbetets intressen finns i kulturmiljölagen (1988:950). Lag (2013:552).

Allmänna skötselråd

Grunden för skötseln av kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar är att de inte skadas utan ges en så lång livslängd som möjligt. De förebyggande åtgärderna är väsentliga, det vill säga motverka uppkomsten av skador genom till exempel mekanisk åverkan, påväxt och väder. Vid rengöring och reparation av vårdar av mjukare bergarter (kalk- och sandsten), smide och gjutjärn som är över 100 år gamla bör konservator för sten respektive metall kontaktas för rådgivning eller program.

En vanlig orsak till skador är mekanisk åverkan genom trädgårdsfordon och andra redskap. Varsamhet vid gräsklippning minimerar risken för sprickor och bortfall av material. En annan orsak är nederbörd och påväxt. Liggande hållar och stående vårdar av mjuk bergart som kalk- och sandsten är särskilt känsliga för vådrets makter. På vintern tränger fukt in i sprickor och vidgar dessa och spränger till slut bort stenmaterial. Detta kan på sikt helt radera ut en inskription eller relief. Därför är det viktigt att hålla till exempel hållar rena från löv och grenar. Känsliga vårdar och hållar av hög ålder kan med fördel ges en skyddsklädsel eller täckning under vintern för att motverka frostsprängning.

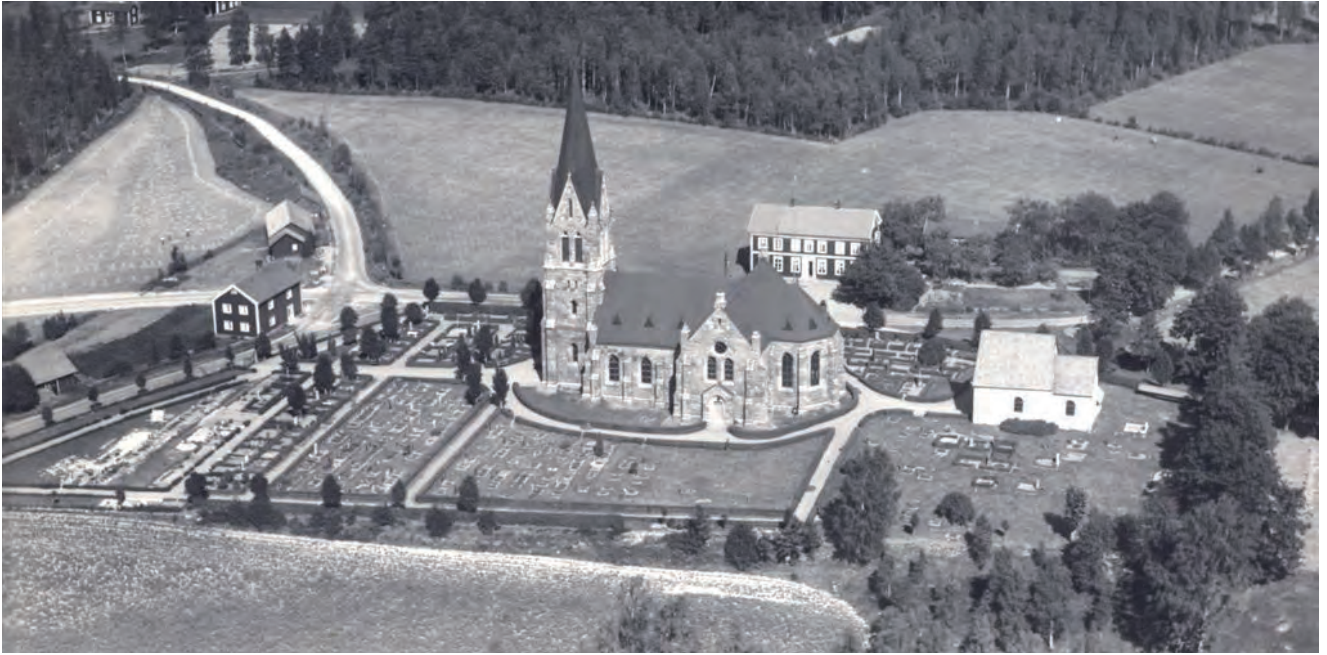
Vårdar av gjutjärn är en kategori för sig, som kräver kontinuerligt underhåll. Vid ommålning befrias gjutjärnet från rostbeläggning med stålborste. Därefter grundas järnet med mönja och slutstrykes med linoljefärg. Lagningar bör anförtros åt hantverkare eller konservator med erfarenhet av gjutjärnslagningar.

Rostande förankringsjärn är en vanlig orsak till skador. När järnet rostar så sprängs sten sönder. Ett viktigt arbete är utbyte av förankringsjärn mot rostfritt stål.

Rengöring av vårdar kan ha olika syften. Ofta är det rent estetiskt. Som regel bör den på kulturhistoriskt värdefulla vårdar vara motiverad av hänsyn till att påväxt riskerar stenens fortbestånd (kalk- och sandsten) eller för att förbättra förståelsen av objektet (tolkning av inskription eller utsmyckning).

Enklare rengöring kan göras med ljummet vatten med liten tillsats av såpa och med mjuka borstar som inte repar. Lämplig tid är vår och höst. Vårdar av hårdare bergarter som granit kan rengöras med högtryckstvätt men endast där inte förgyllning och dekorationer kan skadas.

Vårdar med mycket högt kulturhistoriskt värde och påtaglig skadebild (pågående bortfall av stenmaterial eller sprickor) bör rengöras av konservator.

Norra Solberga kyrkogård

Socken, kyrka och kyrkogårdsmiljö

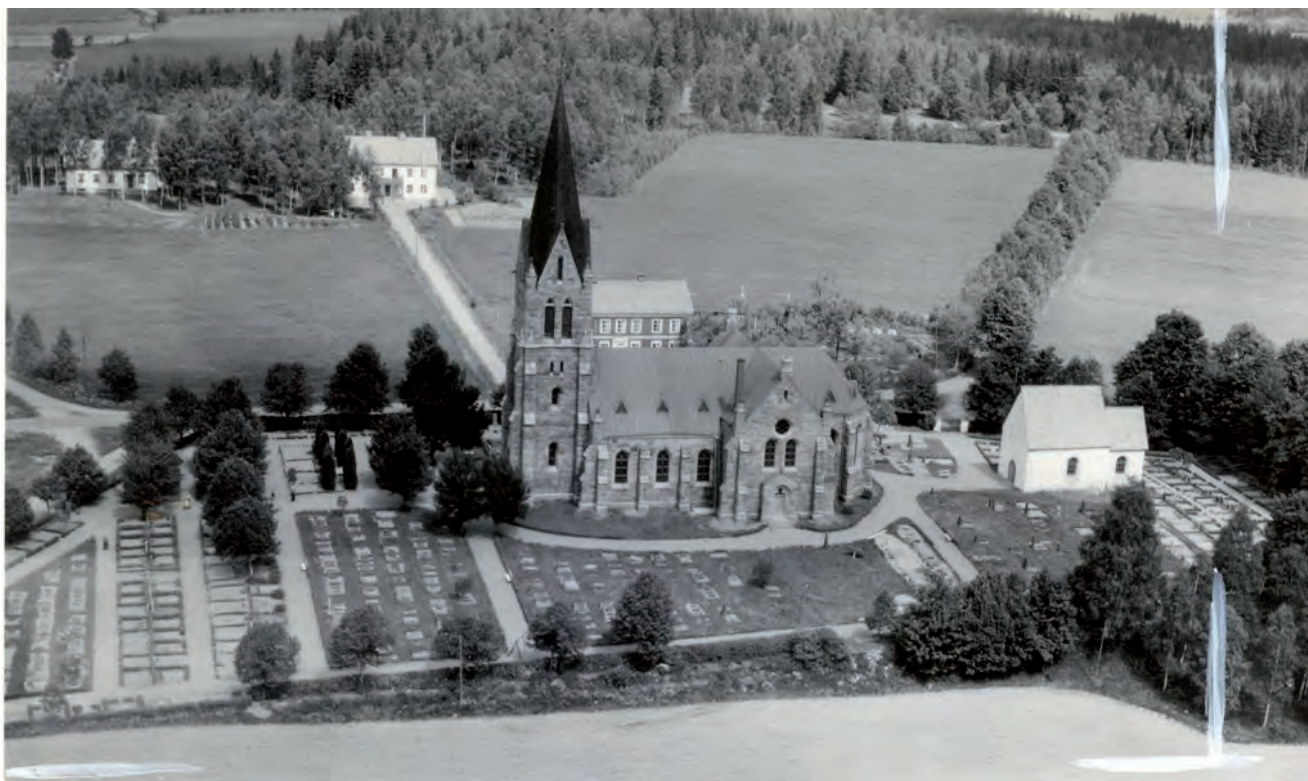
Norra Solberga kyrka och socken ligger i norra delen av Nässjö kommun. I norr gränsar Norra Solberga socken till Flisby som också ingår i pastoratet, i öster till Eksjö, i söder går sockengränsen en kort bit längs Höredas sockengräns, och i sydväster ligger Nässjö.

Norra Solberga nya kyrka ligger ca 10 km öster om samhället Solberga. På Norra Solberga kyrkogård står socknens båda kyrkor; den gamla kyrkan från mitten av 1200-talet och den nya från 1901. Eftersom det inte var intressant att tillvara ta den gamla kyrkan som byggnadsmaterial när man uppförde den nya, lät man den stå kvar och idag fungerar båda kyrkorna som gudstjänstrum.

Kyrkogården avgränsas i söder av en sluttning och i norr av landsvägen till och från Flisby. På andra sidan landsvägen ligger den nya kyrkogården från 1982, som är lika stor som den gamla söder om landsvägen. Bredvid den nya kyrkogården står den före detta skolbyggnaden från 1863. Byggnaden är i två våningar, klädd med röd locklistpanel och har en rikt uppbyggd portal.

I och med att den nya kyrkan uppfördes 1901 bredvid den gamla utvidgades kyrkogården samtidigt som den gamla delen behölls. Kyrkogården har därefter utvidgats i flera etapper, de mest påtagliga utvidgningarna gjordes vid 1940-talets slut samt 1982. Bakgrunden är expansionen i Solberga järnvägssamhälle och Anneberg. Samtliga delar är typiska representanter för sin tids kyrkogårdsideal. Utvidgningarna har också lett till att kyrkogården är en av de största landsortskyrkogårdarna i länet.

Vy över Norra Solberga kyrkomiljö omkring 1935. Läggs särskilt märke till att landsvägen går strax väster om den dåvarande kyrkogårdsavgränsningen - ett område som i dag tagits i anspråk av kyrkogården. Härigenom har även byggnaderna invid landsvägen försvunnit. På kyrkogården omgärdas flertalet köpegravar av låga häckar.

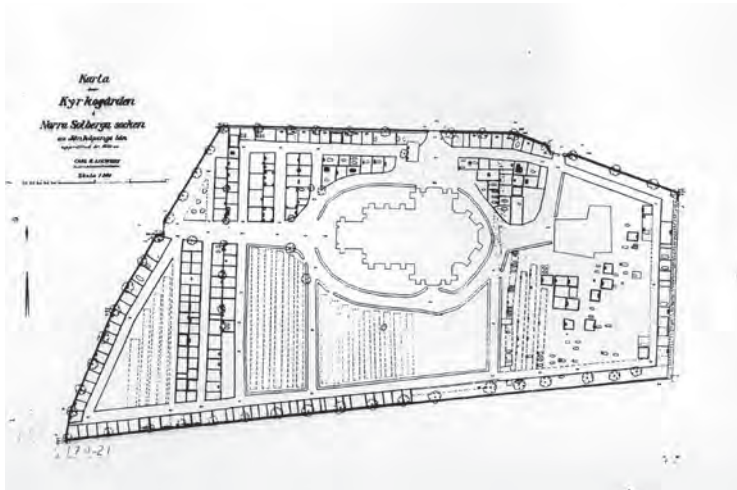
Denna flygbild från slutet av 1940-talet visar kyrkomiljön med tydliga kontraster mellan områden för köpegravar, vilka omgärdas av låga häckar, och områdena för allmänna linjen som är gräsbeväxta. Här ses också hur man nyligen tagit i anspråk kyrkogårdens östligaste del längst till höger, dvs den medeltida kyrkogården öster om den riktigt gamla kyrkobyggnaden.

Mest iögonfallande är kvarter G med stora påkostade gravvårdar i ett enhetligt litet kvarter mellan nya och gamla kyrkan. Även det mer anspråkslösa kvarter B med det bäst bevarade kvarteret på kyrkogården med allmänna gravar i linje är värt att uppmärksamma. Ett stort kulturhistoriskt värde ligger även i enskilda vårdar. Många på Norra Solbergas kyrkogård har kulturhistoriska värden genom det de berättar genom personhistoria, titlar, inskriptioner, Orts- eller gårdsnamn etc. men även genom konstnärliga värden.

Kyrkogårdens historik

Norra Solbergas kyrkogård har förvisso en lång historia, jämnårig med gamla kyrkan som troligen uppfördes vid 1200-talets mitt, men lite är känt om äldsta tiden. Man kan förutsätta att den ursprungliga kyrkogården legat nära inpå kyrkan och att den i äldre tid har utvidgats vid åtminstone två tillfällen; år 1663 då kyrkan förlängdes mot väster samt år 1750 då en korsarm mot norr uppfördes. Båda tillbyggnaderna är nu borta.

När nya kyrkan uppfördes 1898–1901 utvidgades kyrkogårdsmarken naturligt nog betydligt mot väster. Det verkar som om man hade en klar plan från början med kvartersindelning. Kvarteren söder och sydväst om nya kyrkan avsattes för allmänna gravar, medan de norra kvarteren nära ingången till kyrkogården samt två rader längs västra kanten avsattes som köpegravsområde. Gamla kyrkogården verkar av allt att döma ha lämnats orörd i samband med utvidgningen och inte tagits i anspråk för nya gravar förrän senare.

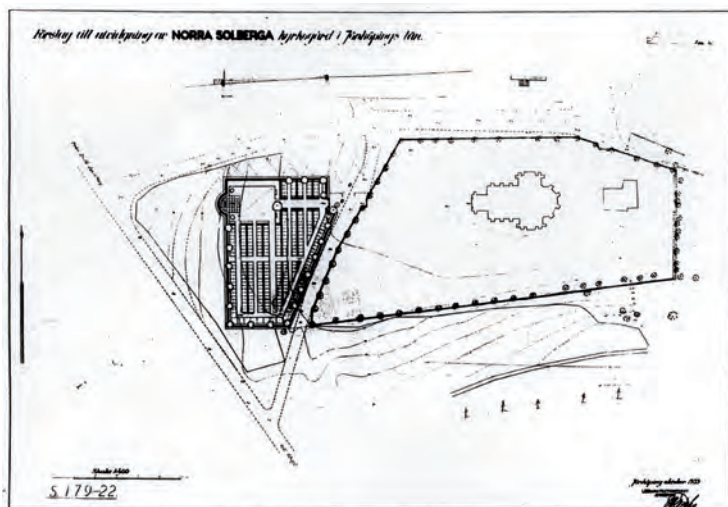

Kyrkogården 1939 innan utvidgningen västerut. Utmed den västra kyrkogårdsmuren gick den gamla vägen. Bilden visar också att den medeltida kyrkogårdsdelen knappast användes vid denna tid.

På flygfotografier från 1935 och slutet av 1940-talet syns hur samtliga kvarter är inramade av välklippta häckar, troligen liguster som man använt på andra håll. Även gräsmattan runt nya kyrkan är omgärdad av klippta häckar. På flygfotona syns de sociala skillnaderna tydligt – uppdelningen mellan köpegravskvarter och allmänna kvarter. I början av 1930-talet togs även den västra triangeln i anspråk för allmänna gravar.

Vid samma tid började man diskutera att åter ta gamla östra delen av kyrkogården i bruk och anlägga nya gravar där. Den gamla kyrkogården hade inget gångsystem utan samtliga gravar låg utbredda på gräsmatta, något som man önskade åtgärda. På det senare flygfotot ses hur man i slutet av 1940-talet har anlagt en gång längs med kyrkogårdsmuren och hur den östra delen har tagits i anspråk för köpegravar.

När vidstående flygfoto (sid. 12) togs, omkring 1945–47, hade man ännu inte förverkligat de planer som länsarkitekt Malte Erichs 1939 hade tagit fram gällande en utvidgning mot väster. Denna utvidgning kom till stånd först 1947 och omfattade en helt ny del

Denna ritning visar utvidgningsförslaget 1939. Det hade tagits fram av Länsarkitektkontoret genom Malte Erichs.

Parti av den nya kyrkogården som anlades 1982. Stenrö-sena fungerar som askgravplatser. Foto Jonas Haas 2006.

väster om den befintliga kyrkogården. Den nya delen utformades på ett modernt sätt med regelbundna häckar i linjer som gravstenarna stod med ryggen mot, och i övrigt utan stenramar eller grusbäddar. Almallén från kyrkans västra ingång förlängdes in till den nya delen med en rönnallé. I linjen mellan den nya utvidgningen och den gamla kyrkogården vid södra kanten uppfördes 1961–63 ett bårhus, efter ritningar från Johannes Dahls arkitektkontor i Tranås.

Redan efter knappt tjugo år var den nya kyrkogården i väster nästan full och 1965 utvidgades den mot norr, även den ”ceremoni-plats” som rönnallén slutade i togs i anspråk för begravningsplatser. I samband med utvidgningen tog man även bort gamla muren som skiljde de två delarna åt, samt lade om kyrkogårdsmuren norr om kyrkan så att den överensstämde med den nya.

År 1982 var det dags för nästa stora förändring och den berodde också den på platsbrist, men även på önskemål om nya begravnings-skick. Då invigdes den nya kyrkogården, helt skild från den gamla av landsvägen. Den nya kyrkogården är lika stor som den befintliga gamla och innebär således en fördubbling av tillgängliga ytor. Längst upp i norra delen anlades en minneslund och 1988 anlades i anslutning till minneslunden en urnlund med två stenrösen med plats för namnskyltar. År 2004 ändrades ett ännu outnyttjat kvarter till kistlund, mitt i kistlunden restes en hög sten med plats för namnskyltar.

Entrépartiet till den nya kyrkogården som anlades 1982. Foto Jonas Haas 2006.

Beskrivning av kyrkogården idag

Allmän karaktär

Kyrkogården består av två delar på var sin sida om landsvägen med helt olika karaktär. Den äldre delen söder om landsvägen är därtill utvidgad vid tre olika tillfällen och har utifrån detta också olika karaktär. Varje del är tydligt avläsbar som en egen del, präglad av sin samtid, men utan att helhetsintrycket för hela kyrkogården blir splittrat.

Både norra och södra delen av kyrkogården präglas huvudsakligen av 1900-talets kyrkogårdsutveckling med enstaka spridda vårdar från 1800-talet bevarade på södra kyrkogården.

Omgärdning

Gamla kyrkogården är omgärdad av en låg kallmurad stenmur av lite olika utformning. I norr lades muren om på 1960-talet på befintlig plats där gamla muren låg och kryptall planterades i anslutning. Samtliga murar är kallmurade, runt den västra kyrkogårdsutvidgningen från 1947 är den kallmurad med klivna stenar medan muren runt övriga äldre delar är kallmurad med till största delen naturlig gråsten. På grund av topografin är de västra, södra och östra murarna uppförda som stödmurar, delvis med mycket hög höjd.

Den nya kyrkogården från 1982 norr om landsvägen är delvis omgärdad av stenmurar (längst i norr vid minneslunden samt södra delen vid vägen) och delvis av trästaket.

Ingångar

Den södra kyrkogården har tre huvudingångar: en mitt emot gamla kyrkan, en mitt emot nya kyrkan och en i skarven till den västra kyrkogårdsutvidgningen.

Ingången längst i öster närmast den gamla kyrkan är en svart järngrind med putsade grindstolpar med koppartäckning. Åldern är inte känd men den hör till en av de äldsta grindarna på kyrkogården.

Grinden närmast den nya kyrkan är en låg järngrind från 1965 som sattes upp i samband med omläggningen av muren. Grindstolparna i mejslad granit är också från denna tid.

Den västra grinden är en modernt utformad grind med stjärnor, och är troligen från 1947 när kyrkogården utvidgades. Samma typ av grind finns även på den nya kyrkogården i norr. Den andra av kyrkogårdens två äldre grindar sitter bakom gravkapellet och är av stilen att döma troligen den grind som uppsattes framför nya kyrkan när denna uppfördes 1901.

Den äldre grinden vid gamla kyrkan och grinden bakom gravkapellet har höga kulturhistoriska värden, grindarna med stjärnor har mer estetiska värden medan grinden norr om nya kyrkan endast har låga kulturhistoriska värden.

Grusgången fram till gravkapellet från 1963.

Grusgången mot det stora korset på den del som utvidgades 1947.

Kyrkogården omfattar två mer sammanhållna kvarter med gravar inom allmänna linjen. Bilden visar gravar inom kvarter S.

Vegetation

Den gamla södra kyrkogårdens växtlighet präglas främst av trädkransen, allmallén och rönnallén. Trädkransen är inte enhetlig och varierar från del till del. Runt den äldsta delen vid gamla kyrkan består trädkransen av lönnar som växer utanför muren och i söder av lönn och lind. I norr saknas i stort sett träd, muren kompletteras istället av kryptall. Den västra utvidgningens trädkrans består av björkar, planterade 1965. Allmallén i kyrkans axel från västra ingången syns inte när det senaste flygfotot togs i slutet av 1940-talet varför den i alla fall inte kan vara äldre än så. Allén fortsätter in i nya delen mot väster med genom den rönnallé som planterades 1965.

Nya kyrkogården i norr är upplagd på ett helt annat sätt än den äldre södra kyrkogården. Här spelar växtligheten en mycket större roll som rumsskapare jämfört med södra kyrkogården. Här finns rosenbuskar, oxbärshäckar, måbärshäckar, tallhäckar mm. En del äldre träd kompletterar yngre bestånd av olika frukt- och bärträd. I norra delen vid minneslunden är karaktären annorlunda med tallar och björkar.

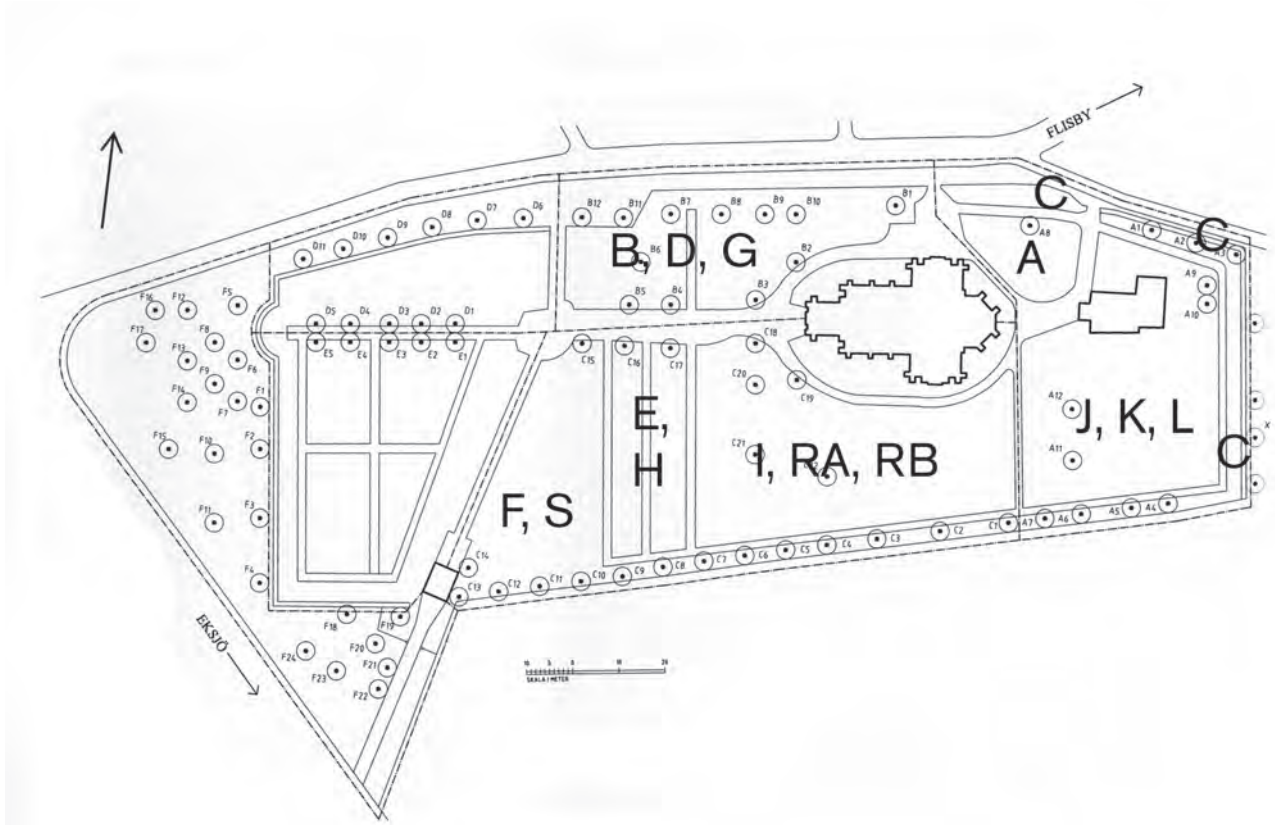
Gångsystem

Gångsystemet på södra kyrkogården är traditionellt och mycket välbevarat. Gångar går runt varje kvarter och längs med kyrkogårdsmuren – bortsett från kvarteret nordväst om nya kyrkan där gången längs kyrkogårdsmuren har satts igen med gräs. Samtliga gångar är gruslagda. Grusgångar och grusbäddsgravar är ett traditionellt inslag på alla kyrkogårdar och med tanke på att nästan alla grusbäddsgravar är borta idag så spelar grusgångarna en desto större roll.

På norra kyrkogården slingrar sig en gång från huvudingången i söder till minneslunden i norr. Gången är lagd med smågatsten, vinkelrätt från den går i båda riktningar gruslagda gångar mellan kvarteren.

Gravvårdstyper

På Norra Solberga kyrkogård förekommer gravvårdar från 1800-talets slut fram till idag. Det förekommer både enkla gravvårdar från allmänna linjen och påkostade stora monumentala gravvårdar. Eftersom kyrkogården har vuxit successivt har man länge kunnat undvika att blanda in nya gravar i äldre kvarter och därför är kvarteren relativt homogena. Gravvårdar från allmänna linjen förekommer främst i kvarteren söder om nya kyrkan. Påkostade köpegravvårdar från 1900-talets början förekommer främst i kvarteren norr om nya kyrkan och moderna familjgravsvårdar förekommer främst i västra delen, på den nya norra kyrkogården. På norra kyrkogården finns även en minneslund, en kistlund samt en urngravslund.

Byggnader

Ett gravkapell uppfördes 1963 i kanten mellan västra utvidgningen och gamla kyrkogården. Kapellet har putsade vita fasader och vilar på en gråmålad slät sockel. Taket är ett högre sadeltak som är täckt med falsad kopparplåt. Huvudfasaden mot norr är enkel och artikuleras av ett enkelt kors över en rundbågad portal. Kapellet ligger i suterräng och på baksidan finns en enkel dörr till källarplanet.

Den äldre kyrkogården kring kyrkobyggnaden med gravplatsernas bokstavsbezeichnungar markerade. Den nya kyrkogården från 1982 är belägen nordväst om den som visas på ovanstående karta.

Gravkapellet från 1963.

Beskrivning av gravkvarter

Kvarter A

Allmän karaktär

Kvarter A ligger mellan gamla och nya kyrkan, på den gamla kyrkogårdens mark. Kvarteret är litet men innehåller kyrkogårdens mest påkostade vårdar och dessa präglar kvarteret helt och hållet. Vårdarna står oregelbundet placerade enligt ett äldre skick med olika storlekar på gravarna. Regelbundna linjer och rader saknas alltså. Idag är hela kvarteret täckt med gräsmatta och de individuella gravarnas storlek syns inte längre.

Gravårdstyper

Kvarteret är det område på kyrkogården som har flest gamla gravvårdar. Variationen är stor, men gemensamt för de mest typiska är storleken och höjden på dem, flera är av polerad diabas. Tre liggande hällar finns också. Titlar förekommer nästan på samtliga vårdar och speglar yrken och titlar inom samhällets högre klasser såsom bankdirektören, kaptenen, majoren och riddaren, auditören, överbarnmorskan, fabrikören mm.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Det kulturhistoriska värdet är dels kopplat till de enskilda gravvårdarna och dels till strukturen – dvs det oregelbundna sätt de är placerade på. Det kulturhistoriska värdet är därtill högt, beroende på kvarterets enhetlighet och att de enskilda gravvårdarna både är påkostade och hör till de äldsta på kyrkogården. Dessutom torde de person- och lokalhistoriska värdena också vara höga eftersom det rör sig om flera för socknen betydelsefulla personer som här ligger begravda.

Kvarter B, D, G

Allmän karaktär

Kvarteren B, D och G ligger direkt norr om nya kyrkan och har tidigare varit indelat i tre delar. Idag är dessa sammanväxta till ett kvarter genom att gångar har såtts igen med gräs. Närmast kyrkans norra ingång ligger kyrkogårdens mest påkostade grav med järnstaket. Även övriga gravar är påkostade om än inte i lika hög grad. Kvarteret var tidigare köpegravsområde, vilket märks på de stora vårdarna och det stora utrymmet mellan varje gravvård. Alla vårdar är ordnade i regelbundna rader på samma sätt som på övriga kyrkogården.

Översikt över kvarteret A.

Översikt över kvarteret A.

Gravårdstyper

Kvarteret har få moderna gravvårdar, de flesta härrör från 1900-talets första hälft och är från början så kallade köpegravar. Gravvårdarna är stora och högresta och många av dem bär på titlar som berättar om yrken och positioner bland samhällets övre skikt, t ex komministern, landstingsmannen, stationsinspektör, rektor, fabriksföreståndare mm.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarterets främsta kulturhistoriska värde ligger i de enskilda gravvårdarna. Flera av dessa har höga kulturhistoriska värden – kopplade till bland annat person- och lokalhistoria. Kvarteret är en del av kyrkogårdens fd köpegravsområde och den karaktären är också värdefull att bevara. Tydligast görs detta genom att inte blanda in nya små, moderna gravvårdar, eller att gravraderna förtätas med fler gravstenar mellan de nu befintliga.

Kvarter C

Allmän karaktär

Kvarter C betecknar samtliga gravar utefter kyrkogårdsmuren, bortsett från de gravar som finns i den västra utvidgningen från 1940-talet. Kvarteret omfattar sålunda huvudsakligen den del av dagens kyrkogård som anlades 1902 i samband med uppförandet av nya kyrkobyggnaden. Samtliga gravar står vända med ryggen mot muren.

Gravarna längs med kyrkogårdsmurarna har allmänt fungerat som fonder och inramat kyrkogården med högre och mer påkostade vårdar och så är även fallet på Norra Solberga kyrkogård. Gravarnas karaktär följer den karaktär som kvarteret närmast har – sålunda är de norra mest påkostade och de södra minst. Gravvårdarna längs med den södra muren skiljer sig åt genom att vara delar av den allmänna linjen i kvarter I, RA och RB.

Gravårdstyper

Gravvårdarna längs med kyrkogårdens murar är ganska varierande till sin karaktär – huvudsakligen är de dock av det större formatet och har nästan alla haft grusbäddar och häckomgårdningar. Tidsmässigt spänner de från 1900-talets första decennium fram till idag med ganska jämn spridning. Undantaget är gravvårdar utmed södra muren som hör till den allmänna linjen och som inte heller är orienterade efter muren utan efter de övriga gravlinjerna i kvarter I, RA och RB. Det förekommer ett stort antal titlar, kopplat till att de flesta gravar oftast var påkostade familjegravar. Bland dessa märks t ex direktören, riksdagsmannen, fabrikören, banmästaren, häradshövdingen etc.

En stor gravplats norr om kyrkan inom kvarteret D. Här vilar bland annat bruksägaren August Kullberg som grundade Annebergs fabriker.

Denna gravvård i kvarteret C är rest över hemmansägaren Oskar Petterson och hans hustru Augusta Sofia.

Översikt över kvarter E.

Värden efter bland annat disponenten vid tändstickfabriken i Anneberg Carl Oscar Löwenadler är storslagen och har ett person- och lokalhistoriskt intresse. Skådespelaren Holger Löwenadler var brorson till Carl Oscar Löwenadler. Graven är belägen i kvarter E.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Det kulturhistoriska värdet för kvarter I är främst kopplat till gravarnas funktion som fondmotiv – dvs att utgöra en mer påkostad inramning för övriga kyrkogården. Ett kulturhistoriskt värde ligger även i enskilda vårdar med titlar och gårds- eller ortnamn, samt vårdar med person- och lokalhistoriska värden.

Kvarter E och H

Allmän karaktär

Kvarter E och H består av två dubbla gravrader med en grusgång emellan. Kvarteret är ett köpegravsområde med flera större familjegravar. Den östra raden av de två har en stor häck av cotoneaster. Gravvårdarna är placerade i två regelbundna rader där gravvårdarna i varje rad har ryggarna mot varandra, riktade mot öster och väster.

Gravvårdstyper

Gravvårdarna är huvudsakligen äldre, från 1910–30-talen med spridda inslag av senare gravvårdar från 1960- och 70-tal. Kvarteret har hört till det så kallade köpegravsområdet och gravarna har haft häckomgärdningar eller stenramar, samt grusbäddar. Idag är alla grusbäddar och ramar samt häckar borttagna och ytorna är helt täckta med gräsmatta. Titlar förekommer i rätt stor omfattning vilket är typiskt för denna typ av kvarter. Bland dessa hittar vi yrken som trävaruhandlande, trädgårdsmästare, doktorinnan, bagaremästare och ringkarl.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Det kulturhistoriska värdet ligger främst i enskilda äldre vårdar som visar på kvarterets ursprungliga köpegravskaraktär. De större gravvårdarna är idag uppblandade med yngre och moderna familjegravar. Blandningen sänker det kulturhistoriska värdet jämfört med andra bättre bevarade köpegravsområden. Bland gravvårdarna har de äldre köpegravsvårdarna ett högre kulturhistoriskt värde och speciellt de med titlar och Orts- eller gårdsnamn.

Kvarter F och S

Allmän karaktär

Kvarter F och S ligger närmast den västra utvidgningen på gamla kyrkogården och utgörs av en triangulär grästäckt plan huvudsakligen med gravvårdar från allmänna linjen. Kvarteret togs först i anspråk 1931 och avsattes då för den allmänna linjen, förutom gravarna som avgränsar kvarteret mot väster och söder. Kvarteret är öppet och utan träd eller häckar.

Gravvårdstyper

Kvarteret lades ut 1931 som ett område främst för allmänna linjen och enligt ålder på gravvårdar använde det som sådant också fram till 1941. Längs med västra häcken mot gången till gravkapellet står samtida familjegravvårdar, men dessa räknas in under kvarter I med övriga kantgravar. Gravstenarna är enkla och relativt små, främst högresta, antalet titlar är litet som det brukar vara i allmänna kvarter – ”förman” och ”byggmästare” är två undantag. Flera av de allmänna vårdarna har inskriptioner av typen ”Mor” och inget annat.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Det kulturhistoriska värdet är kopplat till att det är ett av kyrkogårdens mest enhetliga allmänna linjen-kvarter. Gravraderna saknar visserligen några enstaka stenar i raderna för att de ska vara kompletta men kvarteret är ändå det bäst bevarade på kyrkogården med allmänna gravar. Typiskt för dettas uttryck är de enkla och små stenarna utan ramar eller häckar mm. Kronologin är viktig och man bör undvika nya vårdar, men de enstaka som faller utanför allmänna linjen saknar bevarandevärde.

Kvarter I, RA, RB

Allmän karaktär

Kvarter I, RA och RB har ursprungligen varit två skilda kvarter men är idag sammanväxta och skiljs bara åt av en häck. Eftersom de är så pass lika till sin karaktär beskrivs de i detta sammanhang tillsammans. Kvarteren ligger söder och sydväst om nya kyrkan och har från början avsatts för allmänna gravar. Idag är kvarteren mer uppblandade, utom kvarter I. Kvarteren är enkla och luftiga, utan häckarrangemang, men med en del spridda sorgeträd från senare tid.

Gravvårdstyper

Gravvårdarna är av två olika kategorier; dels vårdar från allmänna linjen från 1900- 20 tal och dels moderna familjevårdar från 1940-80-tal. Båda sorterna är av typisk utformning för sin tid. Titlar är fåtaliga vilket också är typiskt för gravvårdstyperna. De som finns berättar om yrken såsom föreståndarinna, hemmansägare, smed, maskinmästare, mjölnare mm.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

De enstaka allmänna vårdarna från 1900-talets tre första decennier i kvarter RA och RB är för få och splittrade för att utgöra en helhet, speciellt i en jämförelse med kvarter F och S. Det kulturhistoriska värdet ligger därför främst i enskilda gravvårdar där titlar, Orts- och gårdsnamn berättar om socknens historia. Till dessa hör även vårdar med person- och lokalhistoriska värden. För att bibehålla karaktären i kvarter I bör nya vårdar anpassas till den enhetliga karaktären.

Kärnan i kvarter S är allmänna linjen, men mot väster utefter rygghäcken ligger främst familjegravar från 1930-talet.

Kvarter I, RA och RB är belägna strax söder om den nyare kyrkan och de har en tämligen blandad karaktär.

Kvarteren J, K och L är belägna strax söder om den medeltida kyrkan, men vårdarna härrör i dag från tiden efter 1930.

Kvarter J, K, L

Allmän karaktär

Kvarter J, K och L omger den gamla kyrkan, och hör sålunda till kyrkogårdens äldsta, medeltida del. Kvarteret har dock inte kvar någon prägel av detta utan präglas istället av gravvårdar från i huvudsak 1900-talets mitt och andra hälft. Ett fåtal äldre vårdar blandar dock upp karaktären så att det inte känns som ett renodlat modernt kvarter. Gravvårdarna står längs regelbundna rader vända huvudsakligen åt väster. En häck av cotoneaster går genom kvarteret i linje med gamla kyrkans kor.

Gravvårdstyper

I kvarteret finns några av kyrkogårdens äldsta gravvårdar, men det stora flertalet kommer annars från 1900-talets mitt och andra hälft. De äldre vårdarna sätter dock en prägel på kvarteret som är viktig att värna om, mycket tack vare att flera av dessa är högresta och stora till formatet.

Under 1930-talet började man åter jordfästa i kvarteret och från den tiden och framåt härrör ett stort antal stora familjegravvårdar. De ursprungliga grusbäddarna och inramningarna är borta men storleken och ytorna runt omkring märks ändå. Titlar förekommer rikligt i kvarteret vilket hör ihop med de många stora och påkostade vårdarna. Bland dessa märks t ex inspektören, maskinisten, byggmästare, predikanten och lärarinnan, slöjdlärarinnan, grundläggaren, köpmannen mm.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarteret är kyrkogårdens äldsta kvarter men det finns samtidigt inte några spår från äldre gravskick. Kvarterets främsta kulturhistoriska värde ligger i enskilda ålderdomliga gravvårdar från 1800-talet och 1900-talets första decennier. Kvarteret har en grusbäddsgrav kvar och det är viktigt att den bevaras eftersom den minner om ett mycket vanligt inslag som nu knappt finns på kyrkogården.

Orgelbyggaren Nils Ahlstrand ligger även begravd i kvarteret under en gravvård från 1874 av diabas. Övriga vårdar med titlar, Orts- och gårdsnamn är också värdefulla för det de berättar om socknens historia och geografi.

Utvidningen väster om gången mot gravkapellet

Allmän karaktär

Kvarteret omfattar den västra utvidningen av gamla kyrkogården som gjordes på 1940-talet och är ett homogent rygghäckskvarter. Området är omgärdat av kallmurade stenmurar och spireahäckar, inne i kvarteret är gravraderna ordnade i nord-sydlig riktning och planterade med cotoneasterhäckar.

I nordvästra delen anlades enligt ursprungsritningarna en öppen plats med ett stort kors i linje med nya kyrkans axel. Korset står kvar med en liten plantering runt om och ett arrangemang för sittbänk, men den öppna platsen har tagits i anspråk för gravar.

Ståtlig är även den rönträdsallé som går från ingången i öster och som utgör fortsättning på allén framför nya kyrkan.

Gravvårdstyper

Samtliga gravvårdar är tillkomna efter 1947, och präglas av ideal som är typiska för 1900-talets andra hälft. Gravvårdarna är enkla, huvudsakligen låga och breda, regelbundet placerade utmed raka rygghäckslinjer. Titlar förekommer men relativt sparsamt och berättar om yrken såsom charkuterihandlare, ingenjör, åkeriägare, byggmästare, trädgårdsmästare mm.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarterets kulturhistoriska värde ligger i att vara ett sentida, tidstypiskt modernt familjegravsområde med enhetliga stenvårdar placerade utmed regelbundna rygghäckslinjer. Speciellt värde har rönträdsallén och den plats kring alléns förlängning med ett stort rest kors. Enskilda gravvårdar har ett begränsat person- och lokalhistoriskt värde.

Nya kyrkogården

Allmän karaktär

Nya kyrkogården invigdes 1982 och utgör en separat del av Norra Solbergas kyrkogård, avskild från den gamla av landsvägen. Kyrkogården är långsmal i nord-sydlig riktning och indelad i mindre kvarter på ömse sidor om den stenlagda gången. Varje kvarter är tydligt rumsligt avgränsat genom höga buskar och trädplanteringar. Variationen vad gäller växtlighet är stor. Endast några få delar av kyrkogården har tagits i anspråk, främst i de södra delarna. Längst upp i norr finns en minneslund, där bredvid en urnlund samt även en kistlund.

Inom den västra utvidningen av kyrkogården står gravvårdarna i regel mot en rygghäck.

Minneslunden på den nya kyrkogårdsdelen.

Gravvårdstyper

Gravvårdarna följer sedvanlig utformning på gravvårdar från 1900-talets sista decennier – små, låga, ofta bredare än vad de är höga, saknar sockel, enkla utformningar och konturer. Antalet titlar är få och symboler på stenarna är ofta naturnära och mångtydiga. Den enda funna titeln är en stationsföreståndare. Moderna gravvårdar är ofta väldigt enhetliga men en och annan kan bryta sig ur och särskilja sig, på nya kyrkogården märks t ex en glasvård och en smidd järnvård.

Översikt över den nya kyrkogårdsdelen med kyrkan i fonden och på andra sidan vägen.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Det huvudsakliga kulturhistoriska värdet ligger i utformningen av hela nya kyrkogården. Området har en tydlig rumslig indelning uppbyggd på ett rikt växtmaterial. Förekomsten av minneslund, urnlund och kistlund är ett tidstypiskt fenomen som berättar om olika individuella önskemål om nya gravsättningsbruk. Gravvårdar är mer typiska för de senaste decennierna av 1900-talet och är allmänt företrädna på många kyrkogårdar.

Sammanfattande kulturhistorisk karaktärisering

Norra Solberga kyrkogård har utvidgats vid flera tillfällen och det ger en god möjlighet att följa olika kyrkogårdsideal genom 1900-talet. Kyrkogårdens äldsta del är den östra delen runt Norra Solberga gamla kyrka, uppförd på 1200-talet. I samband med bygget av den nya kyrkan som stod färdig 1902 utvidgades också kyrkogården mot väster. I slutet av 1940-talet utvidgas kyrkogården ytterligare mot väster och 1965 utvidgas nya delen ytterligare. Den största utvidgningen sker dock 1982 då en helt ny kyrkogård anläggs norr om

vägen. De olika delarna har tydliga strukturer som är karakteristiska för sin tid och ger sålunda en god överblick av olika anläggningsideal från hela 1900-talet.

De olika delarna har olika karaktärer som är representativa för sin tid. Den äldsta delen runt gamla kyrkan är den del som har längst kontinuitet, men innehåller inga synliga spår från tiden före 1800-talets slut. Den största delen av kyrkogården söder om landsvägen präglas främst av det tidiga 1900-talets ideal med olika kvarter för mer respektive mindre privilegierade, samt större gravar längs med kyrkogårdsmuren. Stora och påkostade gravar är samlade för sig i de norra kvarteren och spåren av allmänna linjen är ännu tydliga i kyrkogårdens södra och västra kvarter. Kvarter A är det mest tydliga exemplet på ett köpegravskvarter för de mest privilegierade, medan kvarteret S är motsatsen, ett nästan renodlat allmänna linjen-kvarter. I allmänhet är dock de flesta kvarter relativt uppblandade med yngre gravvårdar, vilket gör att karaktären inte upplevs lika tydligt.

I de nya delarna längst i väster och norr om landsvägen förekommer inte denna uppdelning. Kvarteret som motsvarar utvidgningen på 1940-talet präglas istället av regelbundna rader med jämnstora och likvärdiga gravvårdar. Den norra delen präglas av en varierad uppdelning av kyrkogården med naturlika och intima rum som skapats av en riklig grönska.

Många av kyrkogårdens enstaka gravvårdar förmedlar kulturhistoria. Det kan gälla personhistoriska värden, lokalhistoriska, socialhistoriska, stil- och konsthistoriska värden etc. Dessa värden uttrycks på olika sätt; genom titlar på gravstenarna, Orts- eller gårdsnamn som kanske inte längre finns kvar eller som riskerar att försvinna. Olika typer av gravvårdar minner om hantverksmässig småskalighet och mångfald, samt i många fall om sociala skillnader. Gravvårdar med dessa egenskaper innehåller kulturhistoriska värden genom det de berättar om Norra Solberga sockens historia.

På en kyrkogård är det naturligt att gravvårdar ändras och gravrätter återgår och får nya ägare. Det är dock viktigt att man i den långsiktiga förvaltningen är uppmärksam på att bevara de olika delarnas karaktär och gravvårdar från alla tider.

Att tänka på i förvaltningen av kyrkogården:

- Kyrkogården har utvidgats vid flera tillfällen under 1900-talet och alla delar visar upp tidstypiska särdrag som är värda att bevara. Den östra delen har medeltida kontinuitet.
- Kvarter S är det kvarter som bäst visar upp hur allmänna linjen tog sig uttryck, medan kvarter A är det som bäst uttrycker motsatsen, ett välbärgat kvarter med stora gravvårdar.
- Den södra delen av kyrkogården runt båda kyrkorna har kvar en tydlig struktur från tiden då nya kyrkan uppfördes med stora gravar placerade som fond längs med kyrkogårdsmuren

och enklare inne i kvarteren. Strukturen är värdefull både ur kulturhistorisk och gestaltningsmässig synvinkel.

- Kyrkogårdsutvidgningen mot väster liksom den nya kyrkogården i norr är enhetliga delar och präglas av moderna gravvårdar utmed rygghäckslinjer, vilka är typiska för det sena 1900-talet.
- Kyrkogården har ett utbrett gångsystem lagt med grus vilket är värdefullt att bevara.

Referenser

Tryckta källor och litteratur

Erixon, Sigurd (red), "Norra Solberga socken" av Gottfrid Wagner, Sveriges bebyggelse, svensk statistisk-topografisk uppslagsbok, Landsbygden, Jönköpings län del III, Uddevalla 1956

Kulturminnesvårdsprogram för Nässjö kommun, Jönköpings läns museum 1989

Gustafsson, Willy, Norra Solberga, bygd och folk, del 1, Eksjö 1986

Våra kyrkor och griftegårdar i ord och bild III Utgiven av Eksjö-Nässjö- och Sävsjötidningen, 1926.

Arkiv

Antikvarisk-Topografiska Arkivet, genom kopior i Jönköpings länsstyrelses arkiv (ATA)

Jönköpings läns museums arkiv (JLM)

Länsstyrelsen i Jönköpings läns arkiv (JLST)

Lantmäterimyndigheternas arkiv.

Internet

Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister (<http://www.bebyggelseregistret.raa.se>).

Administrativa uppgifter

Jönköpings läns museums dnr: 350/16

Beställare: Södra Vedbo pastorat

Rapportansvarig: Anders Franzén och Margareta Olsson

Län: Jönköpings län

Kommun: Nässjö kommun

Socken: Norra Solberga socken

Fastighetsbeteckning: Norra Solberga 1:10

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Gravkartor

Urval kulturhistoriskt värdefulla gravar

Klass 1

Avser gravplatser av mycket högt kulturhistoriskt värde, vilka skall bevaras utan förändringar. Värdet kan bestå av olika delar. Det kan vara personhistoriskt, konsthistoriskt, socialhistoriskt, teknikhistoriskt, lokalhistoriskt för att nämna några perspektiv. Ålder, representativitet, unicitet, miljöskapande verkan och kvalitet är förstärkande faktorer.

Klass 2

Gravplatser av högt kulturhistoriskt värde. Gravarna i denna grupp har antingen ett miljöskapande värde genom sin form och/eller material eller har ett värde knutet till personhistoria eller titel som berättar något om samhället under gången tid. Dessa gravar bör bevaras utan förändring, men det kan vara acceptabelt att återanvända en vård för att bibehålla en karaktär på en del av kyrkogården, eller flytta vården till en museal uppställning om det är personhistoria eller titel som är det intressanta.

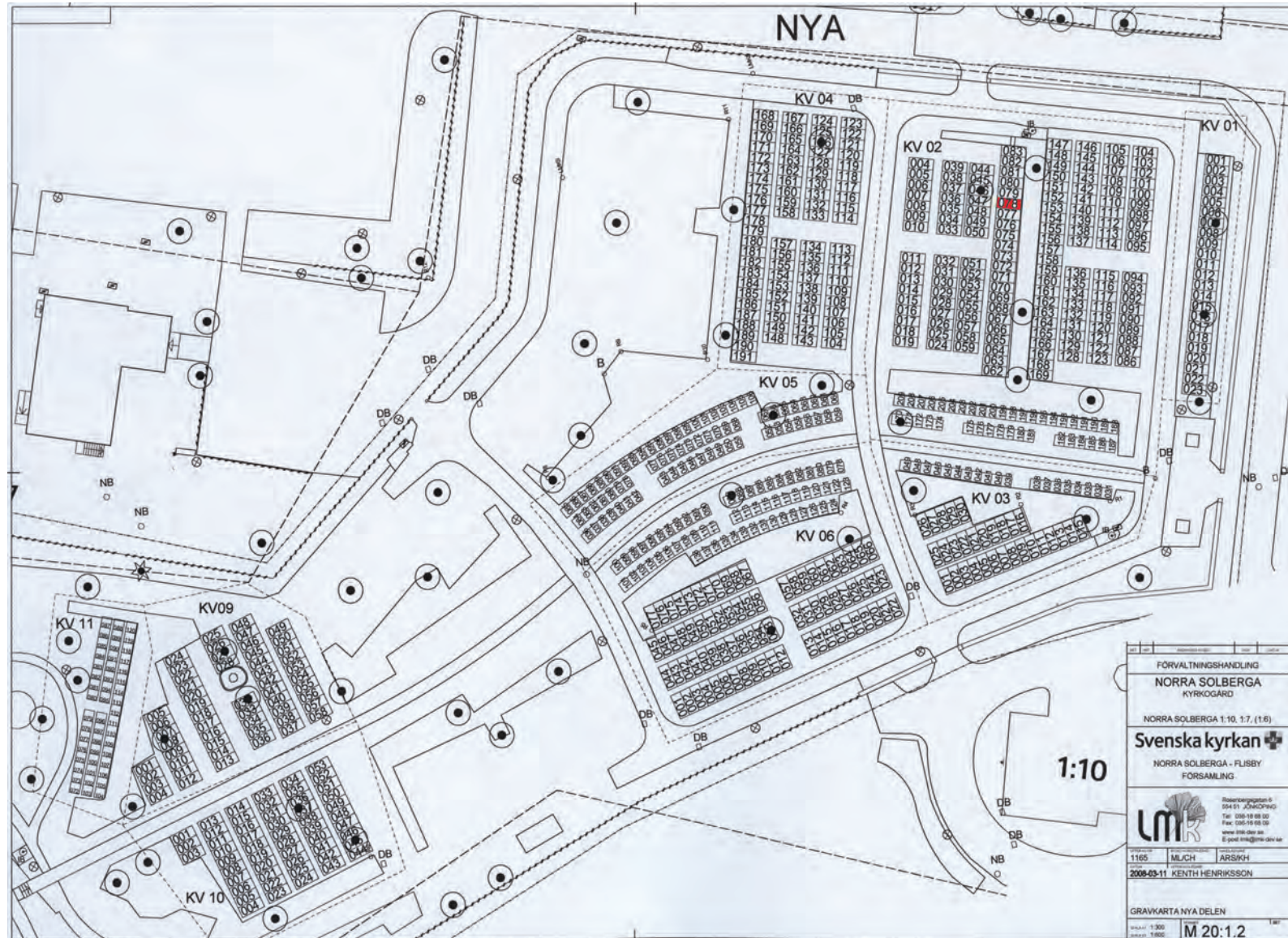
Samtliga gravplatser med gravvårdar m.m. som bedömts tillhöra klass 1 eller 2 är rödmarkerade. Inramat område omfattar vårdar inom allmänna linjen med ett högt respektive mycket högt kulturhistoriskt värde.

Gravkarta

Urval kulturhistoriskt värdefulla gravar. Samtliga gravplatser med gravvårdar m.m. som bedömts tillhöra klass 1 eller 2 är rödmarkerade.

Urval kulturhistoriskt värdefulla gravar

Kvarter A

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
A001	Påkostad äldre vård med säregen utformning, kors på postament i finhuggen granit. Person med lokalhistorisk anknytning (Patron N p Nicklasson Stumperyds gård, ägare av Solberga ängsåg).	Nils Peter Nicklasson *1831 +1898 Anna Stina Nicklasson *1831 +1900 Salig äro de döda	Klass 1	
A002	Låg vård över person med lokalhistorisk anknytning	Kyrkvården Jonas Magnus Pettersson Familjegrav Holma	Klass 2	
A003	Högrest äldre vård i polerad svart granit	Emma Aleina Eriksson *1858 +1886 i övrigt oläslig	Klass 1	
A004	Äldre högrest vård av röd granit.	J P Johansson 1820-1894 Ulrika Johansson 1826-1911	Klass 1	

A005	Två äldre liggande hällar i röd granit med kors	Öfverste Elers Familjegrav 1819 1897	Klass 1	
A008	Påkostad äldre vård med säregen utformning, kolonn på postament av blankpolerad svart diabas, över person med lokalhistorisk anknytning.	Godsägaren Nils Pettersson *1872 +1936 fr. St Knapparp Sönerna Stig Leif Dottern Emma Pettersson *1862 +1936 Dottern Ida Mathilda Pettersson *1860 +1910 Familjegrav	Klass 1	
A011A A011B	Högrest äldre vård i svart polerad granit	August Ingesson *1818 +1905 hans maka Johanna Ingesson *1824 +1909 byggmästaren Carl Ingesson *1892 +1976 Ormaryd	Klass 1	
A010A	Högrest äldre vård i svart polerad diabas, obelisk, person med lokalhistorisk anknytning.	F.d. bankkassören mm Karl Henrik Pettersson fr. Långarum *1833+1917 Hans maka Inga Sofia *1834+1925 Älskade - Saknade	Klass 1	

A11B	Låg sentida påkostad vård i svart granit. Sekundär sten	F.d. bankdirektören Henrik Petersson Långarum *1872 +1934 Hans maka Linnea *1875 +1960	Klass 2	
A12	Högrest vård i polerad svart granit	O A Johanssons familjegrav Skångesbo	Klass 2	
A13	Högrest sentida vård i polerad svart granit	Kvarnägaren Oscar Gustafssons familjegrav Stig Karlssons familjegrav	Klass 2	
A016	Två låga äldre vårdar av tidstypisk modell, tråkors på postamen i huggen granit	Matilda Andersson *1843+1926 Margret Andersson *1838+1906 Hedda Andersson *1836+1914	Klass 1	
A017	Sentida vård, med två mindre stenhällar, över personer med lokalhistorisk anknytning.	Överbarnmorskan Svea Wigelius *1906+1962 fru Sigrid Kronstran Sjöholm f. Wigelius *1907+2000 Nämndemannen J P Pettersson Å 1886 +1911 och hans hustru Kristina *1833 +1917 Holma	Klass 2	

A018	Två liggande granithällar över adliga personer av riks- och regionalhistorisk betydelse	<p>Majoren och riddaren Hjalmar v. Heland på Hamnaryd *1826 +1918 Hans maka Utha född Stjernspetz *1828 +1905</p> <p>Landshövdingen och vice talmannen Erik von Heland *1894 +1973 och hans maka Gerda von Heland *1909 +1991</p>	Klass 1	
A18B	Äldre påkostad högrest vård med säregen utformning, kolonn på postament i logerhuggen ljus granit, över adelsperson av riks- och lokalhistorisk betydelse	<p>Åminnet av kapen G O Stjernspetz *1763 +1817 fru Joh. Maria Key *1754 +1840</p> <p>Auditören G A Stjernspetz *1798 +1868 fru Chr. Cecilia Söderström *1817 +1877</p> <p>Vården rest 1878</p>	Klass 1	
A019	Låg sentida vård över familj med lokalhistorisk anknytning, fam. Johan Ahnstedt, Solberga säteri	<p>Lantbrukaren Johan Ahnstedt *1874 +1941 hans maka Amanda *1860 +1946 Södra Solberga</p>	Klass 2	
A20	Påkostad högrest sentida vård i polerad diabas	<p>Hjalmar Hultberg *1877 +1950 Olga Hultberg *1892 +1965 Carl-Gustaf Hultberg *1919 +1999 Margareta Hultberg *1923 +2002</p>	Klass 2	
A21	Påkostad sentida katalogvård över person med lokalhistorisk anknytning	<p>Fabrikör Oscar Delavaux *1894 +1962 hans maka Walborg *1900 +1974 sonen Stig *1919 +1995</p>	Klass 2	

Kvarter B, D, G

Gravn.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
B001	Högrest äldre påkostad vård i svart granit över person med lokalhistorisk anknytning.	Komministern i Norra Solberga Gustaf Lundin *1847 +1922 fru Karolina Lundin *1840 +1906 fru Anna Lundin *1863 +1922 Dav Ps 36	Klass 1	
B002	Högrest äldre påkostad vård i svart granit	P J Magnusson Påskarp Familjegrav	Klass 1	
B003	Högrest äldre påkostad vård, obelisk i polerad svart granit över person med lokalhistorisk anknytning.	Landstingsmannen Carl Johanson fr. Elmeshult *1853 +1911 hans maka Kristina *1858 +1944 Den sitt allt i Gud har funnit han har lyckligt öfvervunnit. Familjegrav	Klass 1	
B005	Liggande sentida häll i granit över person med lokalhistorik anknytning. Rektor i Gränna.	Rektor filosofie jubeldoktor A M Culin familjegrav	Klass 1	

B006B	Högrest äldre vård i polerad svart granit.	J P Hedin oläslig hustrun Sarah Hedin *1831 +1918	Klass 1	
B006	Liten liggande äldre sten	Anna Stenstrand	Klass 2	
B007	Sentida låg vård i röd granit med titel	Stationsinspektorn Söderqvist familjegrav	Klass 2	
Gravar med C-beteckning, se sid 44-45				
D001	Storslagen grav med två stående vårdar med grus och smidesräcke.	Bruksägaren Aug Kullberg *18/6 1824 +20/7 1879 Anläggare af Annebergs fabriker Egarer till Knapparp och Pilabo samt C. H. Kjellman Född d. 14/6 1828 död d. 17/1 1891 Hans hustru Sofia född Wettermark d. 27/7 1828 död d. 17/1 1892 Ernast Albert Född d. 10/5 1863 död d. 11/1 1877	Klass 1	
D005	Stor, påkostad vård i ålderdomligt sammanhang.	Fabrikören August Johanssons Familjegrav	Klass 1	
D006	Stor, påkostad vård i ålderdomligt sammanhang.	Disponenten Nathan Widfeldts Familjegrav	Klass 1	
D007	Liggande vård i ålderdomligt sammanhang.	Lilly Wideldt 1895 – 1975	Klass 1	

D007B	Vård med anknytning till församlingen i ålderdomligt sammanhang.	Kantor Henry Möller *29/8 1895 +10/12 1974 Ruth Möller *4/8 1900 +26/5 1978	Klass 1	
D008	Stor, påkostad vård i ålderdomligt sammanhang.	Kyrkovärden F. A. Johansson Familjegrav	Klass 1	
D009	Stor, påkostad vård med titel, hemvist och bibelreferens i ålderdomligt sammanhang.	Handlanden S. A. Malmsten *29/3 1864 +21/11 1926 Hans maka Klara Malmsten *16/8 1865 +20/7 1921 Solberga St. Jes. 35:10 Sv. Mfb 453	Klass 1	
D010	Stor, påkostad vård i ålderdomligt sammanhang.	Gustaf Andersson Anneberg Familjegrav Tacksamma /.../reste Värden	Klass 1	

D016-017	Sentida stenvård över person med lokalhistorisk anknytning	Kantor o folkskolelärare Oskar Malmqvist *1875 +1952 Ps 23	Klass 1	
D016-017	Äldre vård i svart polerad granit	Ellen Malmqvist *1878 +1919 Kristus mitt liv döden min vinning	Klass 2	
D019	Högrest äldre vård i röd granit över peron med lokalhistorisk anknytning	Trädgårdsmästaren P J Winqvist *1850 +1918 Gustava Winqvist född Stork *1849 +1936 Petr. 1:3 Familjegrav	Klass 1	
D020	Påkostad häll i polerad röd granit	Karl Johansson *1849 +1917 hans maka Pernilla Johansson *1849 +1923 Stina Becker *1880 +1967 Joh. 3:16	Klass 1	
D021	Högrest äldre vård över person med lokalhistorisk anknytning	Predikanten P M Erlanders familjegrav	Klass 1	

	Liggande sentida häll i granit över person med lokalhistorik anknytning. Rektorer i Gränna.	Rektor filosofie jubeldoktor A M Culin familjegrav	Klass 1	
D022	Högrest vård i polerad röd granit.	Hjalmar Ufebels familjegrav Joh: 11:25	Klass 2	
D024	Högrest äldre vård i polerad svart granit. Två mindre sidostenar.	F A Rosén fr. Laeryd *1849 +1916 Klara *1866 +1933 Upp. 7:14	Klass 2	
D025	Högrest äldre vård i polerad svart granit med titel	Lantbrukaren Seth Axelssons familjegrav	Klass 2	
D028	Låg sentida stenvård över perosn med lokalhistorisk anknytning	Grovvaruhandlaren C A Carlsson Familjegrav	Klass 2	

D030	Äldre stående stenvård	A Blom Bäckaskog Familjegrav	Klass 2	
D031	Högrest äldre vård i ljusröd polerad granit. En äldre sidosten i svartpolerad granit.	S Samuelsson Familjegrav David Samuelsson fr Solberga *1898 + 1913	Klass 2	

Gravar med E- och F-beteckning, se sidan 46-47 respektive 49-51

G001	Högrest vård i svart polerad granit	August Johanssons familjegrav	Klass 2	
G002	Högrest äldre vård i svart polerad granit	A E Gustafsson *1847 +1925 Solberga hans maka Erika Kristina *1853 + 1939 Joh 3:16 Ps 332	Klass 2	

G003	Högrest äldre vård i svart granit. Sekundärsten	J A Bladhs Ormaryd familjegrav Salig äro de fridsamms ty de skola kallas	Klass 2	
G004	Sentida vård i röd granit över person med lokalhistorisk anknytning. (Carl August Engstrand var poet och gav 1925 ut diktsamlingen Vitsippor).	Skräddarmästare Carl August Engstrand *1866 +1947 hans maka Hilda Katarina Engstrand f. Weman '1871 + 1925 Solberga	Klass 1	
G005	Högrest äldre vård i polerad svart granit.	Här vilar Emma Augusta Carlsson fr Packarp *1862 +1930	Klass 2	
G006	Högrest påkostad äldre vård i polerad röd granit över person med lokalhistorik anknytning	Folkskolläraren J A Carlsson *1849 + 1925 Anne Sofia *1850 + 1926 dottern Signe *1880 + 1946 Familjegrav	Klass 1	

G007	Högrest vård över person med lokalhistorisk anknytning	F d Husaren J A Björk *1849 +1926 Se Guds lamm	Klass 1	
G008	Högrest äldre vård i svart granit	Klara Larm *1836 +1966 Klas Wallentin *1879 +1966 År Kristus vårt liv blir döden vår vinning	Klass 2	
G011	Högrest äldre vård i polerad svart granit	Johan Fransson *1878 + 1925 Joh. 3:16 Släthult	Klass 2	
G012	Högrest äldre vård i polerad svart granit	J Adolfssons Stumperyd Familjegrav	Klass 2	

G015	Högrest äldre vård över person med lokal- och regionalhistorisk betydelse	Förman Emil Andersson Anneberg Familjegraf	Klass 1	
G016	Låg äldre vård, i röd granit över personer med lokalhistorisk anknytning	Skomakarmästare Ferdinad Bloms familjegraf Det är saligt på Jesus få tro	Klass 1	
G017	Högrest äldre vård i polerad röd granit	J W Pettersson *1885 +1925 fr Anneberg Elsa *1889 +1949	Klass 2	
G018	Högrest äldre vård i polerad svart granit	Dina Augusta Johansson fr Långarum *1860 +1928 Kristus mit liv döden min vinning	Klass 2	
G019	Högrest äldre vård i röd granit	L Gustafsson familjegraf	Klass 2	

Gravn.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
C003	Stående vård över person med lokalhistorisk anknytning	C L Zachau *1832 + 1909 hans maka Christina Charlotta *1851 +1936	Klass 2	
C005	Högrest äldre vård i röd granit över person med lokalhistoriska anknytning	banmästaren Aug Blom *1833 +1923 hans maka Charlotta *1848 +1915	Klass 1	
C006	Högrest äldre vård i svart polerad granit över person med lokalhistorisk anknytning	Här vilar Hemmansägaren Gustav Carlsson *1859 + 1917 Alrik Carlsson *1866 +1947 fr Påskarp	Klass 1	
C007	Högrest äldre vård i svart polerad granit över person med lokalhistoriska anknytning	Hemmansägaren Oskar Pettersson *1855 +1936 Hustrun Augusta Sofia Pettersson *1856 + 1919 fr Kongseryd	Klass 1	

C009	Äldre stående vård i polerad svart granit	Sofia Pettersson *1831 +1920 Gustava Pettersson *1836 + 1921 från Kristinelund Ormaryd	Klass 2	
C025	Sentida låg vård över person av regionalhistorisk betydelse	Häradsdomare C A Wigelius Holma familjegrav	Klass 2	
C027	Monumental bred sentida vård i grovhuggen granit	S A Carlssons familjegrav Holma	Klass 2	
C029-030	Sentida vård över person med lokalhistorisk anknytning	Kyrkvärden Carl aug. Carlsson Ranglaryd *1857 +1937 Amanda Carlsson *1857 +1947	Klass 2	
C033	Monumental bred senitda vård i huggen granit	Kyrkvärden Carl Grahm *1860 +1937 hans hustru Amanda *1874 +1968	Klass 2	

Kvarter E och H

Gravn.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
E006	Stor vård med titel över betydelsefull person i samhället.	<p>Disponenten C. O. Löwenadler *22/12 1861 +24/4 1926 Elin Löwenadler Född Schröder*1/9 1877 +19/2 1952 Oskar Fredrik *2/11 1901 +28/5 1902 Familjegrav</p>	Klass 1	
E006	Stor vård med titel, omkullvält.	<p>Doktorinnan Elise Schröder f. Bodell *14/3 1849 +27/1 1931</p>	Klass 1	
E015	Stor stående vård med titel, hemvist och bibelreferens.	<p>Hemmsägaren Frans Israelsson Ormaryd *1/5 1846 +6/1 1929 Hans maka Matilda *1/12 1851 +3/4 1933 Efes. 2:18-19</p>	Klass 2	
E016	Stor stående vård med titel.	<p>Baragermästaren Ernst Karlsson Familjegrav (På metallplatta) Harriet Karlsson *1905 +1995</p>	Klass 2	

E017	Stor stående vård med titel. Sekundär sten.	Byggmästaren O. Johansson Familjegrav	Klass 2	
Gravar med F-beteckning, se sidan 49-51				
Gravar med G-beteckning se sidan 40-43				
H017	Stående vård med titel och hemvist i 1930-tals-sammanhang. Sekundär sten.	Hemmansägaren Axel Andersson *1892 +1933 Makan Elin *1895 +1973 Wesselda	Klass 1	
H018	Enkel stående vård i 1930-tals-sammanhang.	N. M. Jonsson Sm. Anneberg Familjegrav	Klass 2	
H019	Enkel stående vård med hemvist och text i 1930-tals-sammanhang.	Axel Ingesson Elmeshult Sov i ro Anno 1933	Klass 2	
H021	Enkel liggande vård med titel i 1930-tals-sammanhang.	F. D. Ringkarlen A. F. Bergsten Familjegrav	Klass 2	

H022	Enkel vård med hemvist ungefärligen i 1930-tals-sammanhang.	Erik Johansson *1902 +1940 St. Foglehult	Klass 2		
H023	Påkostad vård i 1930-tals-sammanhang	Simon 1877 – 1957 Hannes 1932 – 1995	Svärd Elsa 1890 – 1935 Gerd 1935 – 2014	Klass 2	
H024	Enkel vård med titel i 1930-tals-sammanhang.	f. d. förmannen K. E. Lindholtz Familjegrav	Klass 2		
H025	Vård med bibelreferens i 1930-tals-sammanhang.	Arvid Konrad Svensson *18/12 1887 +28/10 1972 Anna Emilia Svensson *31/10 1888 +28/3 1935 Trygg i min Jesu armar	Klass 2		
H026	Liggande vård med titel i 1930-tals-sammanhang. Har synbarligen tidigare haft gravram.	Hemmansägaren Linus Andersson Familjegrav	Klass 2		
H027	Enkel liggande vård i 1930-tals-sammanhang.	Gustav Bergström *1897 +1935 Axel *1899 +1985 Emmy *1901 +1989	Klass 2		
H028	Enkel liggande vård i 1930-tals-sammanhang.	K. A. André Familjegrav	Klass 2		
H029	Enkel liggande vård i 1930-tals-sammanhang.	Robert Blomqvist 1883 – 1957 Hans mk Anna 1886 – 1939 Irma Blomqvist 1897 – 1965	Klass 2		
H031	Liggande vård med titel och hemvist i 1930-tals-sammanhang.	Trävaruhandaren Axel Carlsson Solberga Familjegrav	Klass 2		

Kvarter F och S

Gravn.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
F001	Enkel vård i 1930-tals-sammanhang.	Axel Malmbergs Familjegrav	Klass 2	
F002	Enkel vård i 1930-tals-sammanhang, omkullfallen.	Johan Nicklasson 1873 – 1939 Anna Nicklasson 1875 – 1951	Klass 2	
F003	Enkel vård med hemvist i 1930-tals-sammanhang.	C. Anderssons Hässlebo Familjegrav	Klass 2	
F004	Liggande vård med titel i 1930-tals-sammanhang.	Förrådsförvaltaren E. Fagerström Familjegrav	Klass 2	
F005	Enkel vård med hemvist i 1930-tals-sammanhang.	Johannes Jonsson *1857 +1951 Matilda Jonsson *1862 +1938 Smål. Anneberg	Klass 2	
F006	Enkel vård med titel, hemvist och bibelreferens i 1930-tals-sammanhang.	Hemmansägaren Ludvig Lager *1863 +1938 HULDA Lager *1870 +1951 Danstorp Hebr. 4:9,10	Klass 2	

F007	Enkel liggande vård i 1930-tals-sammanhang.	Axel Lindholtz Familjegrav	Klass 2	
F009	Enkel vård i 1930-tals-sammanhang.	Gottfrid Ottosson *18/9 1885 +15/3 1943 Naemi Ottosson *6/9 18888 +27/11 1937 Familjegrav	Klass 2	
F010	Vård med hemvist i 1930-tals-sammanhang.	Carl Axel Green 17/7 1861 – 22/1 1945 Matilda Green 20/6 1859 – 24/11 1937 Knutstorp	Klass 2	
F011	Liggande vård med titel i 1930-tals-sammanhang.	F. d. Reparatören August Johansson *1851 +1939 Augusta Johansson *1847 +1937	Klass 2	
F012	Vård med hemvist i 1930-tals-sammanhang. Ett stenklot saknas.	C.A. Anderssons Familjegrav Hult	Klass 2	
F013	Vård med titel och uppgifter om föreningsanknytning.	Smeden E. H. Saxin 25/9 1878 – 18/1 1937 Hans maka Anna Saxin född Blom 28/9 1879 – 9/5 1940 Sv. Metallindustriarb. Förb. Avd. N:o 214 och 311 i Nässjö och Solberga reste stenen	Klass 1	

F015	Liggande vård i 1930-tals-sammanhang.	Carl-Magnus Heine Familjegrav	Klass 2	
F016	Liggande vård i 1930-tals-sammanhang	Alfred Malmbergs Familjegrav	Klass 2	
F017	Enkel vård i 1930-tals-sammanhang.	Axel Hultstrands Familjegrav	Klass 2	
F018	Enkel stående vård i 1930-tals-sammanhang.	Fd Banvakten Frans Oskar Nilsson *27/4 1867 +25/6 1936 Makan Anna *27/12 1881 +11/9 1967 Familjegrav	Klass 2	
S001	Enkel vård inom allmänna linjen	Nils Gustavsson *1901 +1931 Joh. 3:16	Klass 1	

S005	Enkel vård inom allmänna linjen	<p>Hustrun Gustava Charl. Lindqvist *7/1 1867 +24/ 2 1931 Smål. Anneberg Sv Ps 2:/oläsl/</p>	Klass 1	
S006	Enkel vård inom allmänna linjen med kompletterat namn.	<p>Vår älskade Malte *27/4 1904 +29/8 1931 Wally *15/9 1908 +30/9 1997 Älskad – saknad</p>	Klass 1	
S007	Enkel vård inom allmänna linjen, ev flyttad eftersom den inte följer kronologin.	<p>Anna Göransson *1852 +1933</p>	Klass 1	

Kvarter I

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
I001	Enkel vård i allmänna linjen. Katalogsten av vanlig modell.	David Nygren 1876-1942	Klass 1	
I002	Enkel vård i allmänna linjen av samma modell som grav I001. Ovanligt nog har två makar begravts sidan om varandra.	Hildur Nygren 1885-1940	Klass 1	
I043	Enkel vård i allmänna linjen, en av kyrkogårdens få gjutjärnsvårdar.	Alf Hultgren *1860 +1947	Klass 1	
I048	Enkel vård i allmänna linjen av röd granit, liggande i mark.	MOR *1860 +1948	Klass 1	
I077	Högrest äldre vård med framträdande placering.	Carl-Gustaf Karlsson Danstorp *1827 +1891	Klass 1	

Kvarter J, K och L

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
J002	Monumental bred vård i röd granit med urnor	Ernst Olsson Familjegrav	Klass 2	
J012	Påkostad sentida vård över person med lokalhistorisk anknytning	Köpman Sven Carlweitz Familjegrav	Klass 2	
J014	Sentida påkostad grusgrav med stenram. Sentida kaltalogvård i röd granit.	Lantbrukaren Johannes Petterson Gisshult *1902 +1937 Makan Karin *1903 +1995	Klass 2	
JJ016	Vård i loggerhuggen Solbergagranit ? med provinien.	C J Lindhs familjegrav Smål Anneberg	Klass 2	
J018	Vård i loggerhuggen Solbergagranit ?	Grundläggaren J G Svenssons familjegrav	Klass 2	
J026	Påkostad bred vård över person med lokalhistorisk anknytning	Kyrkvärden Edvin Johansson *1866 +1932 hans maka Anna Johansson *1871 +1896	Klass 2	

K006	Sentida katalogsten, över person med lokalhistorisk anknytning	Svenskamerikanen Charles Blast *1853 +1944	Klass 2	
K008	Påkostad sentida katalogsten	C O Peterssons familjegrav Danstorp	Klass 2	
K009	Sentida grusgrav med stenram, med påkostad katalogsten med framträdande placering	August Svensson Familjegrav Havsvik	Klass 1	
K024	Sentida vård av vit marmor med kolonner	Oläslig omkullvält	Klass 2	
K017	Monumental liggande vård	F A Fridell Familjegrav	Klass 2	
K027	Påkostad vård, sandstenshäll med text i koppar. Person med lokalhistoriska anknytning. (disponent vid Solberga träförädlings-aktiebolag)	NP Weman *1864 + 1959 Nina Weman Lindahl *1866 +195?	Klass 2	

K027	Äldre liten vård, särskild formgiven, hantverksmässigt huggen i kalksten.	Gustafa Lindahl *1835 +1898 Johan Oläslig	Klass 1	
K034	Låg stående vård, över person med lokalhistorisk anknytning.	Kyrkvärden Karl Jansson Fr Packarp *1830 +1890 Hustrun Helena *1831 +1906	Klass 2	
K036	Äldre högrest vård i grå granit.	Här vilar Till uppståndelsens morgon F J Engstrand *1811 + 1899	Klass 2	
K037	Kors i huggen grå granit, sannolikt flyttad	Olofsson Oläslig	Klass 1	

K041	Högrest vård i röd granit	Augusta Ch Gustafsson *1859 +1900 Karl Axel Gustafsson *1853 +1932	Klass 2	
K043	Tidstypisk påkostad gravvård i vit marmor omgiven av buxbom. Person med lokalhistoriska anknytning. Sekundär sten.	Här vilar Predikanten och läraren J A J-N Vide *1855 +1945 och hans hustru Hulda J-N Vide *1869 +1948	Klass 2	
K044	Högrest vård i röd granit. Person med lokalhistoriska anknytning. (Anders Christoffer Kruger, banvakt Anneberg-Ormaryd järnväg *1834 +1924)	Krugers Familjegrav	Klass 2	
L029	Äldre enklare vård i svart polerad granit. Mindre stenram. Sekundärsten	F d Hemmansägaren Karl J Svensson *1840 +1909 hans hustru Klara Svensson *1849 +1905 fr. Hafsvik Efes 1:4	Klass 2	
L038	Äldre enklare vård med lokalhistorisk proveniens.	Hustrun Augusta Karlsson Fr Ormaryds Qvarn *1840 +1902	Klass 2	

L054C	Gammal stående vård.	Carl Swensson *1852 +1902 Glömminge hans maka Sofia *1852 +1936	Klass 2	
L062	Äldre högrest vård i polerad svart granit	Hemmansägare A M Ingesson Anna Sofia Oläslig	Klass 1	
L073	Äldre högrest påkostad vård, polerad svart granit med förgylld text, person med lokalhistoriska anknytning - orgelbyggaren Nils Ahlstrand.	N Ahlstrand 1785-1874 hans maka M. C. Björklund 1794-1872 Sv. ps. 147-215 Tacksamma barn reste vård	Klass 1	
L064B	Äldre högrest påkostad vård, obelisk i tarvertin och sandsten med titel.	Inspektorn C P Göransson *1834 +1902 Hans hustru JM Göransson +1904	Klass 1	

Kvarter RB

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
RB084	Enkel stående vård från allmänna linjen.	Anna Kall Blankefall 1863 – 1923	Klass 1	
RB085	Enkel stående vård från allmänna linjen.	(Svårläst) Lovisa Hast 1858 – 1923	Klass 1	
RB088	Enkel stående vård från allmänna linjen.	Anna Oskarsson Anneberg 1883 – 1923 Apg. 2:oläsl	Klass 1	
RB088	Enkel stående vård från allmänna linjen.	Mor	Klass 1	

Nya kyrkogården

Gravn.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
Kv 02-078	Konstnärligt utformad vård av ovanlig typ och av glas och metall.	Wiking Ramberg +1923 +1997 Elsie Ramberg +1929 +2015	Klass 2	

År 2017 genomfördes en kulturhistorisk inventering av alla gravar på Norra Solberga kyrkogård. Föreliggande rapport presenterar inventeringen och ger ett förslag till bevarandeplan.

